dugnu - stambių akmenų (matyt, jais buvęs sustiprintas pylimo pagrindas).

Valant senąją upelio vagą, iš jos ištraukti keli degę akmenys bei suskeldėjusių degusių akmenų skeveldrų. Matyt, jie į upelį pateko slenkant piliakalnio šlaitui.

Aleksiejus Luchtanas

"Aukuro kalno" piliakalnio Kernavėje tyrinėjimai

"Aukuro kalnas" - centrinis Kernavės piliakalnis. Iš R jį saugojo "Lizdeikos" piliakalnis, iš Š - " Mindaugo Sostas", iš ŠV - "Pilies kalnas". P "Aukuro kalno" papėdėje Pajautos slėnyje plyti žemutinė XIII-XIV a. Kernavės miesto dalis. "Aukuro kalnas" - atskira gana taisyklinga nupjauto kūgio formos kalva, nuo ketvirtosios viršsalpinės terasos pakraščio atskirta giliomis daubomis. Jos šlaitai statūs, P 18 m aukščio, Š 13 m. Aikštelė pailga R-V kryptimi, 53 m ilgio ir 20 m pločio.

"Aukuro kalną" 1857 m. vasarą bandė kasinėti Vladislavas Sirokomlė, tačiau tyrinėjimai žymesnių rezultatų nedavė. 1985 m. atstatant "Mindaugo Sosto" piliakalnio šlaitus buvo ištirtas 15 kv. m plotas griovyje, Š "Aukuro kalno" papėdėje. Nustatyta, kad XIII-XIV a. šioje vietoje buvo vandeniu pripildomas gynybinis griovys.

1992 ir 1993 m. VUA katedros ekspedicija ištyrė 194 kv. m plotą V piliakalnio aikštelės dalyje. Aptiktas 0,5-2 m storio juodos spalvos kultūrinis sluoksnis. Jame gausu degėsių, stambių apdegusio molio tinko gabalų, įvairiausio dydžio perdegusių lauko akmenų, gyvulių kaulų, keramikos. Įžemyje aptikta daugiau kaip

120 stulpaviečių, kurių didesnė dalis priklauso įvairių epochų gynybiniams įtvirtinimams, bei kelios ūkinės duobės. Pastatų pėdsakai išliko blogai. Tik centrinėje tirto ploto dalyje surastas XIV a. pirmosios pusės kupolinės krosnies padas, sukrautas iš molio ir akmenų. Krosnis, matyt, buvo įrengta rąstinės konstrukcijos pastate.

Stratigrafiškai ir pagal radinius piliakalnyje išsiskyrė trys pagrindiniai apgyvendinimo horizontai bei labai ryškūs keturių gaisrų pėdsakai. Seniausias kultūrinio sluoksnio horizontas gerai išliko tik aikštelės pakraščiuose. Čia pastebėtas labai juodas iki 1,5 m storio kultūrinio sluoksnio horizontas su degėsiais ir stambiais molio tinko gabalais. Prie pat piliakalnio aikštelės pakraščio, iš dalies ir šlaito viršutinėje dalyje, tyrinėtas apie 4 m pločio pastatas. Matyt, tai juosusio aikštelę ilgojo pastato dalis. Tačiau šioje vietoje perkasos plotis buvo tik 4 m ir nustatyti pastato ilgio negalima. Pastatas stulpinės konstrukcijos, sienos sudėtos iš įtvirtintų tarp stulpų iki 16-20 cm storio rąstelių. Tarpai tarp jų gausiai apdrėbti moliu, tad pastato sieną žymėjo labai ryški perdegusio molio tinko juosta. Nuo aikštelės pusės tarp dviejų stulpaviečių joje išryškėjo 0,9 m pločio tarpas - įėjimo vieta. Pastato viduryje buvo ovalo formos apie 0,9 m skersmens židinys, kurio pakraštys sukrautas iš moliu sutvirtintų lauko akmenų. Židinys buvo kelis kartus taisomas ir perstatinėjamas. Pastate ir šalia jo surasta labai gausi turtingai ornamentuota briauninių formų brūkšniuotoji keramika, keliolikos juodų puodų gludintu paviršiumi šukės bei keli miniatiūrinių puodelių fragmentai. Taip pat surasti Djakovo tipo svareliai ir jų fragmentai, kelios vienkartinių molinių liejimo formų dalys plokštiniams Nemenčinės tipo antsmilkiniams gaminti, dvigubo nupjauto kūgio formos verpstukai ir kt. Iš kaulo ir rago dirbinių paminėtini du raginiai Djakovo tipo svareliai, adik-

liai, raginės rankenos, ietigalio dalis. Iš metalinių dirbinių rastos žalvarinės apyrankės smailėjančiais galais, tūtelės, įvijiniai žiedai, geležiniai peiliai, peilis-pjautuvėlis, ylos, lazdelinis smeigtukas ir kt. Piliakalnis buvo apgyvendintas I a. pr. Kr. - I a. po Kr. Brūkšniuotosios keramikos kultūros vėlyvasis etapas piliakalnyje pasibaigė gaisru, tačiau ryškesnių priešų užpuolimo pėdsakų nepastebėta. Apie III a. po Kr. susiformavo kultūrinio sluoksnio horizontas su ankstyvąja grublėtąja keramika. Šis sluoksnis dengė ankstyviausią pirmųjų amžių po Kr. sluoksnį. V a. viduryje priešų užpuolimo metu stovėjusi ant "Aukuro kalno" pilis sudeginta. Gaisro sluoksnyje gausu trisparnių strėlių antgalių, rastas ietigalis, perdegusi grublėta keramika, kaulai, suanglėję grūdai. Aptikta ir pavienių suskaldytų žmonių kaulų. Šaudyta į pilį iš ŠV nuo "Pilies kalno" ir iš P nuo Pajautos slėnio.

Po gaisro pilis buvo atstatyta ir gausiai apgyvendinta I tūkstantmečio po Kr. antroje pusėje bei II tūkstantmečio pradžioje. Sluoksnyje surasta daug keramikos grublėtu paviršiumi, keliolika gnaibytinių puodų šukių, molinių rantytų verpstukų, geležinių peilių, ylų, pjautuvas, storagalės apyrankės.

Apie XII-XIII a. "Aukuro kalnas" tapo gerai įtvirtinta feodaline pilimi. Aikštelės pakraštį supo galinga medinė siena- galerija, laikoma masyvių stulpų. Jos viduje buvo gyvenamosios bei ūkinės paskirties patalpos. XIII-XIV a. sluoksnyje gausu žiestos keramikos fragmentų, gyvulių kaulų, metalinių dirbinių, ypač cilindrinių spynų ir jų fragmentų. Rasta viena sveika ir keli gotikinių molinių plytų fragmentai. Iš retesnių dirbinių paminėtinas sidabrinio lietuviško pusapvalės lazdelės formos lydinio fragmentas, nulaužtas ties įkartomis. Taip pat rastas varinio lydinio, padengto sidabru galas su įkartomis - falsifikatas. Kaulo ir rago dirbinių nedaug-

tai keli verpstukai ir kubo formos lošimo kauliukas su akutėmis nuo 1 iki 6.

Iš kitų šio laikotarpio Lietuvos piliakalnių "Aukuro kalnas" išsiskiria gausiais importo dirbiniais. Aptikti stiklinių apyrankių fragmentai, karoliai, šiferiniai verpstukai iš Kijevo Rusios, švininės Vakarų Europos prekių plombos, balto molio keramika, padengta geltona ir žalia glazūra, keliasdešimt XIII a. antrosios pusės - XIV a. pradžios stiklinių taurių fragmentų iš Artimųjų Rytų. XIV a. pilies sluoksnyje ryškūs dviejų gaisrų pėdsakai: 1365 m., kai kryžiuočių ir Kęstučio sūnaus Butauto kariuomenė šturmu paėmė pilį, ir 1390 m., kai patys gynėjai, artėjant jungtinei Vytauto ir kryžiuočių kariuomenei, atsitraukdami padegė pilį. 1365 m. sluoksnyje surasta keliasdešimt arbaletinių ir lanko strėlių antgalių. Iš jų gulėjimo krypties paaiškėjo, kad pilis buvo apšaudoma iš P-PV - nuo miesto Pajautos slėnyje. Rasti taip pat du ietigaliai, grandininių apsauginių marškinių fragmentai, kalavijo skersinio dalis.

Tyrinėjimų medžiaga patvirtina anksčiau iškeltą hipotezę, kad "Aukuro kalnas" buvo pagrindinė Kernavės pilis ir kunigaikščio dvaras.

Arvydas Malonaitis

Dauglaukio alkavietės ir kapinyno tyrinėjimai 1992 ir 1993 metais

VPU Baltų proistorės katedra tęsė Tauragės raj., Dauglaukio alkvietės tyrinėjimus, pradėtus 1991 m. (žr. ATL 1990 ir 1991 metais. V. 1992. T. 1. P. 37-39).